

Een nat pak

Enige zelfspot kan de 19de-eeuwse landbouwindustriële Willem Albert Scholten niet worden ontzegd. Hij vroeg de schilder Charles Leickert het moment te verbeelden waarop hij net door het ijs was gezakt. Het Veenkoloniaal Museum prijst zichzelf gelukkig met de aankoop van het schilderij met dit curieuze onderwerp.

De scène op het schilderij is een gebeurtenis uit de jonge jaren van Willem Albert Scholten (1819-1892), die bekend zou worden als 's werelds eerste landbouwindustriële. Hij is op weg naar een klant in Amsterdam en moet hiervoor het IJ oversteken. Het is een strenge winter in 1837 en het IJ is bevroren. Het pontje vaart nog wel, maar in plaats van twee dubbeltjes vraagt de veerman nu twee gulden. Dat vindt Scholten te dol en daarom besluit hij over het ijs naar de overkant te lopen. Op de heenweg gaat dit goed, maar op de terugweg wordt hij overmoedig en zakt hij door het ijs. Het schilderij laat het moment zien waarop hij net uit het wak is geklommen en het water nog van zijn kleding druipt. Daar staat Scholten in de kou op het besneeuwde ijs tegen een achtergrond van de gevels aan de Texelse Kade (thans Prins Hendrikkade, gezien vanaf het standpunt waar nu het Centraal Station van Amsterdam ligt).¹ Een onderwerp dat de romantische 'winterschilder' Charles Leickert (1816-1907), woonachtig in Amsterdam, op het lijf is geschreven. De veermannen bieden Scholten aan om hem alsnog te vervoeren, maar dit weigert hij met uitgestrekte arm. Hij loopt snel verder en heeft de oversteek alweer gemaakt, terwijl het pontje nog maar halverwege is. De encyclopedist Winkler Prins schrijft er uitgebreid over in zijn biografie over Scholten, die hij later op verzoek van de inmiddels steenrijke industrieel zou schrijven.

EEN ZAAL VOOR SCHOLTEN

Het Veenkoloniaal Museum in Veendam besteedt in zijn vaste opstelling aandacht aan de geschiedenis van de Groninger Veenkoloniën, waaronder de vervening, zeevaart en landbouwindustrie. Een aparte zaal is gewijd aan Scholten, die vanuit de Groninger Veenkoloniën een aardappelmeelimperium opbouwde en de regio welvaart en werkgelegenheid bracht. Zijn firma W.A. Scholten groeit uit tot de eerste industriële multinational van Nederland. Rond 1870 vroeg de industrieel aan verschillende kunstenaars om markante momenten uit zijn leven op doek vast te leggen. In totaal werden er vijftien grote schilderijen voor hem gemaakt, waaronder dit werk van Leickert. Slechts van zes 'Scholten-schilderijen' is bekend waar deze zich bevinden.

Het Veenkoloniaal Museum had er vier, en is ontzettend blij dat het dankzij een bijdrage van de Vereniging Rembrandt en haar Groninger Fonds is gelukt daar een vijfde aan toe te voegen. *Op het IJ* is het hoogtepunt in de reeks. \

Elise van Ditmars
Conservator van het Veenkoloniaal Museum

Noot

1. Met dank aan Laurens Schoemaker van het RKD – Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis.

NIEUWE AANWINST

Op het IJ

Charles Leickert

1870. Olieverf op doek, 102 x 150 cm

Bijdrage: € 17.000 uit het Groninger Fonds

VEENKOLONIAAL MUSEUM, VEENDAM

Aangekocht met steun van de Vereniging
Rembrandt (mede dankzij haar Groninger Fonds),
het J.B. Scholtenfonds en particulieren